

ANGVSTIA 29, 2025

ANGVSTIA

29

Revista
Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni

Editura ANGVSTIA
Sf. Gheorghe
2025

Redactor șef

ALEXANDRU POPA

Colegiu de redacție

COSMINA-MARCELA OLTEAN

DAN-LUCIAN BUZEA

Orice corespondență se va trimite pe adresa:
Please send any mail to the following address:

MUZEUL NAȚIONAL AL CARPAȚILOR RĂSĂRITENI

Sfântu Gheorghe, Str. Gábor Áron nr. 16

520008, jud. Covasna

Telefon/fax: +40 267 314139

e-mail: secretariat@mncr.ro

web: angvstia.mncr.ro

ISSN 2602 – 0653

ISSN-L 1454 – 8275

Cuprins – Table of Contents

STUDII ȘI CERCETĂRI DE ARHEOLOGIE (*Archaeological studies and researches*)

Dan-Lucian BUZEA, Marius-Mihai CIUTĂ, Dan ȘTEFAN, O reprezentare plastică, antropomorfă, descoperită în situl arheologic de la Arcuș – Platoul Târgului (Vásártető) – zona estică (jud. Covasna). *An anthropomorphic plastic representation discovered at the archaeological site of Arcuș – Platoul Târgului (Vásártető) – eastern area (Covasna County)* 9

PUSKÁS József, Dan-Lucian BUZEA, Alexandru POPA, Luca-Paul PUPEZĂ, Săpăturile arheologice preventive efectuate în situl Sfântu Gheorghe–Hosszú în anul 2025. *Rescue excavations at Sfântu Gheorghe–Hosszú site made in 2025* 31

Imola KELEMEN, Exploatarea resurselor animale la sfârșitul epocii bronzului. Studiul arheozoologic al materialului faunistic din așezarea Gáva de la Sfântu Gheorghe–Hosszú (jud. Covasna). *Exploitation of animal resources at the end of the Bronze Age. Archaeozoological study of the faunal material from the Gáva settlement at Sfântu Gheorghe–Hosszú (Covasna County)* 47

Luca-Paul PUPEZĂ, Dan-Lucian BUZEA, Accesul în Cetatea Zânelor de la Covasna. Câteva ipoteze. *Access to the Fairies Fortress from Covasna. Some hypotheses* 57

Dan ȘTEFAN, Arheometalurgia fierului în Depresiunile din sud-estul Transilvaniei: analiza distribuției spațiale și unele contribuții analitice. *Iron Archaeometallurgy in Southeastern Transylvania: Spatial Patterns and Preliminary Analytical Insights* 77

Ovidiu ȚENȚEA, Alexandru POPA, Cumidava–Râșnov. Raport preliminar al cercetărilor geofizice recente din castru și așezarea civilă. *Cumidava–Râșnov. Preliminary Report on the Recent Geophysical Investigations in the Fort and Civil Settlement* 95

VISY Zsolt, The Archaeological Excavation in the Military Bath of the Castellum of Inlăceni/Énlaka in 2025. *Cercetări arheologice în baia militară a castrului de la Inlăceni/Énlaka în 2025* 109

STUDII DE ETNOGRAFIE (*Studies in Ethnography*)

Tatiana SCURTU, Portul popular românesc din Trei Scaune în secolele XVIII-XIX *The Romanian Traditional Costume of Three Seats in the 18th–19th Centuries* 121

BARTÓK Iuliana Elisabeta, Ghețăriile de la Castelul Mikó din satul Olteni, com. Bodoc, jud. Covasna *The ice houses at Mikó Castle in Olteni village, Bodoc commune, Covasna County* 127

RECENZIE (*Book review*)

Alexandru POPA, Recenzie la Alina Streinu – Vase antice de sticlă din Colecția „Maria și Dr. George Severeanu”, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște 2019” – ISBN 9786065374478. *Review*

of Alina Streinu – Ancient Glass Vessels from the “Maria and Dr. George Severeanu” Collection, Cetatea de Scaun Publishing House, Târgoviște, 2019 – ISBN 9786065374478 153

CRONICA ACTIVITĂȚILOR MUZEULUI (*Activity report of the museum*)

Cosmina-Marcela OLTEAN, Cristina-Ioana FELEA-BAUBEC, *Cronica activității Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni pentru anul 2024. The National Museum of Eastern Carpathians Activity Report on 2024 159*

Studii și cercetări de arheologie

Archaeological studies and researches

Cronica activității Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni pentru anul 2024

The National Museum of Eastern Carpathians Activity Report on 2024

Cosmina Marcela OLTEAN¹

Cristina Ioana FELEA-BAUBEC²

Cuvinte-cheie: arheologie, conservare, clasare, cercetare, conferințe, etnografie, expoziții, educație muzeală, evidență, muzeu, patrimoniu, istorie, memorialistică, restaurare, muzeu virtual, public

Keywords: archaeology, conservation, classification, research, conferences, ethnography, exhibitions, museum education, record, museum, heritage, history, memoirs, restoration, virtual museum, public

ABSTRACT

In accordance with the assumed vision and mission, the institution developed and implemented in 2024 projects regarding Romanian history, culture and civilization in the counties of Harghita and Covasna, as well as projects of national and European level. MNCR pays special attention to the links between Transylvania, Maramureș, Moldova and Muntenia, from prehistory to the present day.

In 2024, the projects that became multi-annual were continued, but in addition to these, some new ones appeared in the grid of projects, which seek to fulfill the same cultural mission.

Misiunea MNCR este de a cerceta, conserva și pune în valoare patrimoniul cultural preistoric, dacic, roman, post-roman și românesc, precum și patrimoniul rezultat din interferențele etnoculturale specifice arealului Carpaților Răsăriteni și zonelor intra- și extracarpatică aferente. Instituția urmărește totodată promovarea acestui patrimoniu atât în contextul multicultural din estul Transilvaniei,

cât și la nivel național și internațional. MNCR asigură cadrul necesar pentru constituirea, dezvoltarea, documentarea, restaurarea, evidența și valorificarea patrimoniului cultural din regiunea Carpaților Răsăriteni, cu accent asupra zonei intracarpatică. Patrimoniul muzeului este valorificat prin programe culturale și educaționale – expoziții, ateliere, tabere de creație, conferințe și lecții publice – destinate publicului larg, precum și prin evenimente științifice adresate specialiștilor din domeniile muzeologiei și cercetării socio-umane.

¹ Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni; muzeograf, ocosmina57@gmail.com.

² Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni; muzeograf, feleacristina@gmail.com.

Aflat într-un spațiu multicultural și multietnic din sud-estul Transilvaniei, muzeul urmărește să evidențieze interferențele culturale româno-secuiești și relațiile dintre estul Transilvaniei, Moldova, Muntenia și restul Transilvaniei. În fiecare an, instituția își propune să integreze patrimoniul cultural al estului Transilvaniei în peisajul cultural al României și al Europei. În spiritul acestei viziuni, MNCR a dezvoltat și implementat proiecte dedicate istoriei, culturii și civilizației românești din județele Harghita și Covasna, precum și inițiative cu deschidere națională și europeană.

Toate programele și proiectele implementate de Muzeu în 2024, atât cele din planul anual minimal, cât și cele suplimentare, din venituri proprii și fonduri atrase, au fost subordonate exclusiv îndeplinirii misiunii sale. Astfel, cercetările arheologice de teren au vizat eneoliticul, epoca bronzului, civilizația dacică și cea romană din depresiunile Brașov și Ciuc, Subcarpații Transilvaniei și nord-estul Câmpiei Transilvaniei. Cercetările privind patrimoniul *dacic* au vizat în principal depresiunile Brașov și Ciuc, iar cele privind Dacia romană – cea mai mare parte a Transilvaniei de est, de la Cumidava / Râșnov (jud. Brașov) până la Ilișua (jud. Bistrița-Năsăud). Totodată, MNCR a continuat cercetările privind patrimoniul cultural din epoca *post-română* (sec. IV-VI) descoperit în Depresiunea Sfântu Gheorghe (Olteni, jud. Covasna). Patrimoniul *românesc*, istorico-documentar, memorialistic și etnografic cercetat și în parte achiziționat, de Muzeu în anul 2024 provine în principal din depresiunile Întorsurii Buzăului, Brașov și Ciuc, precum și din zonele montane aferente (Munții Vrancei, Ciucului).

În cursul anului 2024, Muzeul a fost implicat în elaborarea documentației științifice pentru dosarul **Frontiera Imperiului Roman din Dacia**, în vederea nominalizării acestuia în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, precum și în cercetarea și ges-

tionarea acestuia. Dincolo de pregătirea documentației științifice a siturilor aferente Limesului, în cadrul acestui Program, sub egida MNCR, au fost publicate în anul 2024 două monografii științifice, dintre care una vizează castrul roman Cumidava (Râșnov), iar altul managementul integrat al Limesului, cu accent special asupra sud-estului Transilvaniei.

Totodată, MNCR în anul 2024 a avut o activitate susținută și în ceea ce privește *valorizarea patrimoniului cultural*. În acest sens, au fost organizate expoziții tematice temporare, manifestări culturale și științifice. În același timp, salariații muzeului au participat la numeroase manifestări culturale-științifice naționale și internaționale. În plus, Muzeul și-a intensificat și diversificat activitățile adresate utilizatorilor mediului online.

Cercetările efectuate de Muzeu în anul 2024, pe de o parte, au adus contribuții la cunoașterea unor teme, iar pe de alta, au îmbogățit patrimoniul muzeului cu 900 de bunuri. Rezultatele cercetărilor au fost bine documentate, toată documentația aferentă acestor cercetări fiind arhivată în arhiva științifică a muzeului, în format clasic și digital.

Totodată, în anul 2024, a fost continuată cercetarea și experizarea patrimoniului aflat în administrarea instituției. În acest sens, menționăm expertizarea științifică a lotului bogat de artefacte preistorice descoperite în siturile arheologice de pe teritoriul județelor Harghita și Mureș, precum și expertizarea științifică a unor documente provenite din donații, ca rezultat al cercetărilor de teren efectuate de MNCR.

Cercetările efectuate în anul 2024 au sporit în mod considerabil patrimoniul instituției. Remarcăm cu această ocazie achiziționarea unei stâne de munte din Munții Vrancei care va constitui unul dintre exponatele-cheie ale viitorului Muzeu în Aer Liber la Covasna.

În anul 2024 a fost continuată activitatea de *conservare și restaurare* a patrimoniului cultural aflat în administrarea MNCR. Totodată, în mod considerabil au fost intensificate activitățile privind *evidența științifică, expertizarea, clasa-rea și evaluarea* patrimoniului. Pe lângă modalitățile clasice de documentare, instituția a recurs la *documentarea digitală* (imagini fidele 3D, aerofotograme, înregistrări video și audio) a bunurilor de patrimoniu mobil aflat în administrarea proprie și a celui imobil și imaterial aflat în teren.

În ceea ce privește *valorizarea patrimoniului*, instituția a continuat să publice rezultatele recentelor cercetări în reviste proprii (ANGVSTIA, Caietele de la Araci), precum și în ale altor instituții din țară și străinătate. În plus, instituția a organizat manifestări științifice proprii (Priorități de cercetare în sud-estul Transilvaniei, Sesiunea Științifică *Românii din sud-estul Transilvaniei*, Sesiunea Științifică anuală a MNCR și Colocviul literar *Acasă la Romulus Cioflec*), iar angajații MNCR au participat la manifestări științifice naționale și internaționale, unde au prezentat cele mai relevante aspecte privind arheologia, istoria și etnografia din estul și sud-estul Transilvaniei. În 2024, MNCR a fost preocupat și de valorizarea și salvagardarea patrimoniului prin diverse activități adresate publicului larg.

Strategia culturală

Muzeul acționează în acord cu strategia culturală stabilită în proiectul de management și anume: *optimizarea și eficientizarea activităților de cercetare, dezvoltare, conservare, restaurare și valorificare a patrimoniului cultural (arheologic, etnografic, istoric-documentar)*. În același timp, în conformitate cu angajamentele asumate, instituția a urmărit sporirea vizibilității muzeului, diversificarea serviciilor pentru public și creșterea impactu-

lui educațional al activităților sale. Pentru a asigura îndeplinirea în condiții cât mai bune a angajamentelor asumate, Muzeul a atras resurse umane și economice suplimentare. Acestea au fost asigurate din finanțarea proiectelor din fonduri alternative (AFCN), prestări servicii de cercetare arheologică preventivă și parteneriate cu alte muzee, universități și institute de cercetare, organizații non-guvernamentale și administrația centrală și locală. Din programele și proiectele de cercetare prevăzute pentru întreaga perioadă, au fost realizate cu succes următoarele proiecte: Exploatarea pre- și protoistorică, antică și medievală a sării în estul Transilvaniei; Dacii în estul Transilvaniei; Granița de est a Daciei romane; Învățămintul confesional românesc în estul Transilvaniei (sfârșitul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XX-lea); Conservarea, restaurarea, evidența și clasa-rea patrimoniului MNCR; Îmbunătățirea expozițiilor permanente existente; Sesiunea științifică anuală a MNCR; Publicarea Caietelor de la Araci și a revistei anuale ANGVSTIA 27 – 28; Ateliere creative *Tradiție și Modernitate*, ș.a.m.d. În acord cu prioritățile Muzeului, aprobate de Ministerul Culturii, acesta a fost implicat în implementarea *Programului Național Limes*. Muzeul depune eforturi susținute ca în viitorul apropiat să-i fie încredințată sarcina permanentă de gestionare a sectorului estic al Limesul Daciei.

Strategie și plan de marketing. Scopurile principale

Promovarea proiectelor culturale realizate de instituție și creșterea vizibilității muzeului, s-au realizat prin:

- îmbunătățirea și actualizarea în permanență a site-ului instituției (www.mncr.ro), prin adăugarea de noi informații despre patrimoniul administrat, activitățile muzeului etc.,
- în anul 2024 au fost lansate noi produse personalizate pentru expozițiile

MNCR cu sigla instituției, produse ce sunt prezentate în cadrul Museum Shop-ului din incinta sediului central al MNCR, dar și la celelalte sedii ale muzeului,

- realizarea de pliante de promovare pentru oferta culturală și sediile MNCR, distribuite la sediile MNCR, în cadrul activităților de educație muzeală, la competițiile sportive organizate, dar și în cadrul târgurilor de turism prin intermediul partenerilor,
- În prezent există patru pliante de prezentare (pliant cu expoziția de arheologie *Așezarea preistorică Păuleni-Ciuc, Dâmbul Cetății, Prima Școală Românească, Casa memorială Romulus Cioflec și Oferta culturală a MNCR*), din care trei sunt traduse și în limbile maghiară și engleză. În pliante sunt prezentate, pe scurt, expozițiile și activitățile educaționale ale instituției,
- realizarea de afișe, invitații, bannere – materiale de promovare a proiectelor culturale proprii,
- realizarea de filme de prezentare a proiectelor,
- promovarea muzeului prin transmiterea de comunicate de presă, prin interviuri la posturile de radio locale și naționale (We Radio, Radio România Actualități, Radio Trinitas etc., Radio Tg. Mureș, www.visitcovasna.com, Google Maps, motoare de căutare din mediul virtual ce asigură promovarea în rândul unor categorii diferite de public,
- prezentări a ofertei culturale a MNCR la diferite cercuri pedagogice, târguri de turism, târguri de carte, din județele Covasna, Brașov și Harghita,
- aplicarea de chestionare la sfârșitul activităților educative, prin care sunt sondate opiniile participanților referitoare la calitatea activităților, dar și pentru îmbunătățirea continuă a conținutului acestora,

- itinerarea unor expoziții la sediile muzeelor partenere și în unități de învățământ partener, ceea ce a contribuit la sporirea vizibilității instituției.

Strategia de promovare a muzeului s-a bazat în mod prioritar pe dezvoltarea mai multor produse virtuale, adresate unor categorii diferite de beneficiari, dar totodată am rămas conectați la categoriile fidele activităților muzeului prin organizarea activităților de educație muzeală la sediile MNCR, dar și în unități de învățământ.

Produse digitale de realitate virtuală

Au avut loc activități de scanare a siturilor arheologice și a monumentelor istorice cu tehnologia LiDAR portabilă și scanarea 3D a bunurilor de patrimoniu mobil aflate în administrarea Muzeului. Modele digitale au fost publicate pe platforme online specializate pentru realitate virtuală.

Sistemul de promovare al produselor culturale în mediul online a fost conceput și implementat astfel încât să sporească vizibilitatea MNCR și a produselor culturale pentru publicul din mediul online.

Parteneriate media naționale și locale

Muzeul are parteneriate cu publicațiile locale și naționale: Mesagerul de Covasna, Observatorul de Covasna, Informația Harghitei, Ziar Harghita, Luceafărul, Radio România Actualități, Radio Tg. Mureș, We Radio, Radio Trinitas, TVR1, TVR3, Revista TIMPUL, Revista Luceafărul. Materiale legate de activitățile MNCR apar periodic în aceste publicații și pe posturile radio și TV enumerate. În ultimul an s-a pus accentul pe prezența în mod constant în mediul virtual. Multe dintre materialele postate pe website și pe paginile media ale muzeului au fost preluate de publicațiile locale și naționale și au fost distribuite pe platforme virtuale de specialitate atât din țară, cât și din străinătate.

Conservarea preventivă a patrimoniului

Activitatea a vizat un număr de 1377 de bunuri etnografice din lemn (fig. 1), ceramică, textile și metal aflate în patrimoniul mobil al MNCR și 3 bunuri imobile din lemn (Prima Școală Românească din Sfântu Gheorghe, Casa Memorială R. Cioflec din Araci și stâna).

Astfel, un număr de 250 piese etnografice din lemn, textile, ceramică și metal au fost desprăfuite; 150 de obiecte etnografice textile aerisite; 900 obiecte etnografice textile păstrate în depozit, tratate cu spray insecticid; 77 obiecte etnografice textile din spațiile expoziționale tratate cu insecticid piretroid K-OTHRINE; 3 imobile din lemn conservate preventiv; asigurarea permanentă a microclimatului optim în spațiile de păstrare și expunere a bunurilor muzeale aflate în patrimoniul Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni.

Conservarea curativă a patrimoniului

Au fost aplicate tratamente pentru stoparea atacului de carii, începuturile de mucegaiuri și atacuri ale altor dăunători. S-a efectuat tratarea prin pensulare a unui număr de aproximativ 1030 de piese etnografice din lemn/metal cu soluții pentru stoparea dăunătorilor (Per-Xil 10), părțile metalice ale bunurilor culturale au fost tratate cu FERTAN, curățarea spațiului de lucru și a locurilor unde au fost depozitate piesele, desalinizarea în apă distilată completată periodic, în cuve de desalinizare, a 16 de obiecte arheologice din lemn descoperite în medii saline, stabilizarea – consolidarea obiectelor de lemn desalinizate prin impregnarea cu PEG (polietilenglicol) a 16 piese de lemn descoperite în mediul salin, monitorizarea procesului de desalinizare prin măsurarea salinității. În urma acestor tratamente, piesele corespund din punct de vedere al conservării pentru a fi expuse în cadrul unor expoziții temporare/permanente naționale și internaționale.

Restaurarea obiectelor de lemn, ceramică și metal

A avut loc restaurarea a trei bunuri culturale arheologice, din categoria ceramică. Bunurile muzeale, provenite din șantierul de la Păuleni Ciuc, Dâmbul Cetății, jud. Harghita și Cetatea Zânelor, Covasna, jud. Covasna, au fost restaurate și stabilizate în vederea expunerii și propunerii spre clasare în categoriile Tezaur și Fond. Piesele corespund din punct de vedere al conservării pentru a fi etalate în cadrul unor expoziții temporare/permanente naționale și internaționale, pentru a fi scanate 3 D și a fi clasate.

Evidența patrimoniului

Registrul Unic de Inventar (RUI) a fost completat cu 900 de poziții noi, cu actualizarea informațiilor cu privire la clasarea, expertizarea și evaluarea bunurilor, completarea fișelor analitice, completarea fișelor de conservare, completarea dosarelor de restaurare, introducerea fișelor FAE în baza de date DOCPAT, pregătirea dosarelor pentru bunurile ce au fost etalate în expozițiile organizate de MNCR în colaborare cu terții. Au fost pregătite 36 dosare ale bunurilor de patrimoniu ce țin de arheologia lemnului; selecția din aplicația Docpat a bazelor de date din domeniul arheologiei, numismaticii, patrimoniului istorico-documentar și etnografiei și pregătirea evidenței acestora.

În anul 2024, totalul numerelor înregistrate în inventarul MNCR a ajuns la 29772, din care 900 de numere de inventar au fost înregistrate pe parcursul anului 2024 în inventarul MNCR; 1434 fișe analitice de evidență; 774 de fișe analitice de evidență existente și reverificate; 11 fișe de conservare; 1434 fișe noi introduse în DOCPAT; 3 dosare de restaurare; 63 dosare cu FAE și Fișe de Conservare pregătite pentru expoziția de la Centrul Legacy de la Băile Figa, jud. Bistrița Năsăud.

Total numere de inventar înregistrate pe domenii:

Arheologie	Etnografie	Istorie	Știință / Tehnică	Artă decorativă	Carte vechi	Numismatică	Documente	Total / 2024
22613	2315	1889	39	57	1291	15	1553	29772

Evaluarea patrimoniului

Au fost vizate bunurile provenite din donații, achiziții și cercetări arheologice, pentru care a urmat întocmirea listelor și pregătirea documentației în vederea expertizării și evaluării bunurilor de către Comisia de Evaluare, cu verificarea informațiilor existente în contabilitate, pentru a evita evaluarea unei piese de mai multe ori; completarea Registrului Unic de Inventar cu valorile bunurilor evaluate/expertizate; transmiterea proceselor verbale cu anexele aferente către contabilitate și coroborarea datelor contabile cu informațiile arhivate la Compartimentul Patrimoniu privind valoarea bunurilor culturale evaluate; arhivarea documentației elaborate de Comisia de Evaluare; întocmirea de rapoarte anuale privind evaluarea bunurilor culturale MNCR. Astfel, 1000 de bunuri de patrimoniu au fost expertizate, evaluate/reevaluate și înregistrate în contabilitate. Acestea provin din domeniile arheologie și etnografie.

Expertizarea patrimoniului în vederea clasării în categoria Fond și Tezaur

Activitatea s-a bazat pe: selectarea bunurilor muzeale în vederea propunerii la clasare; verificarea documentației aferente bunurilor muzeale selectate; fotografierea bunurilor propuse pentru clasare; contractarea experților; întocmirea dosarelor de clasare; trimiterea dosarelor de clasare la Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor. Au rezultat 636 de dosare expertizate și trimise la CNMC în vederea clasării în categoria *fond*, din care 623 au fost bunuri arheologice și 13 bunuri et-

nografice. În total, au fost propuse spre clasare 2756 bunuri, din care 263 în categoria *tezaur* și 2493 în categoria *fond*. Bunurile clasate sau în curs de clasare vor avea un regim special de împrumut în vederea expunerii, însă, datorită calității lor, acestea vor avea prioritate în a face parte din expoziții naționale și internaționale.

Digitizarea patrimoniului

A cuprins: verificarea și încărcarea în Docpat a 2208 de fișe analitice, introducerea în aplicația Docpat a 1434 de bunuri de patrimoniu care nu aveau fișe analitice și verificarea a 774 FAE existente; monitorizarea lunară a rezultatelor; arhivarea documentației realizate. Așadar, au rezultat 2208 de bunuri fișate, din care 1434 FAE nou introduse în aplicația Docpat și 774 FAE existente, verificate și actualizate. Din totalul de 29772 de bunuri de patrimoniu, 21868 bunuri sunt fișate, adică 73%. Aceste fișe vor servi la întocmirea cataloagelor de expoziție, la cercetări științifice, la întocmirea diverselor rapoarte de evidență, restaurare, clasare, conservare și nu numai, facilitând procesul de selecție a pieselor pentru organizarea de expoziții naționale și internaționale.

Arhiva științifică

A prins contur în urma unor documentări și a schimburilor de idei cu instituții precum Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Covasna și a unor muzee partenere, prin: stabilirea procedurii de lucru și desemnarea membrilor echipei de arhivare, identificarea spațiilor de depozitare potrivite, igienizarea, asigurarea microclimatului

echilibrat în funcție de materialul depozitat (documente, planșe, fotografii, memorii externe, CD-uri, casete video și audio); alegerea modalității de arhivare digitală a informației, ținând cont de evoluția tehnologiei (memorie externă cu capacitate extinsă la 7TB); actualizarea arhivei științifice; ordonarea, inventarierea, selecționarea și valorificarea documentației științifice; păstrarea documentelor și organizarea depozitului de arhivă.

Astfel, s-a efectuat actualizarea arhivei științifice prin: prelucrarea de casete video și audio din perioada 1999-2007, înregistrate în arhiva documentară a MNCR, în vederea trecerii în format digital a unor cercetări etnografice și arheologice, activități cu public (expoziții, inaugurări sedii, lecții demonstrative didactice, simpozioane și sesiuni științifice); completarea inventarului general al CD-urilor și DVD-urilor cu 32 de DVD-uri care au fost salvate în format digital și conțin activități sportive cu publicul; formatul electronic al Raportului de cercetare arheologică preventivă, conținând fișierele/planșele .dwg și .sph prezentate în raport, Situl arheologic *Așezarea hallstattiană de la Sfântu Gheorghe – Arcuș* 2024; arhivarea documentației letrice și fotografice a 58 de proiecte din Planul Minimal al MNCR pe anul 2023; arhivarea documentației letrice a planșelor, desenelor și fotografiilor pentru proiectele din afara Planului Minimal al MNCR pe anul 2024; scanarea și arhivarea fizică și digitală a planșelor desenate cu Casa Teculescu din Covasna, realizate în 1999; scanarea unor desene ale pieselor arheologice din patrimoniul MNCR și salvarea în format digital (Păuleni Ciuc, Orșova, jud. Cluj, Gherla, jud. Cluj, Arcuș, *Hosszú*, jud. Covasna, Sfântu Gheorghe, *Hosszú*, Sfântu Gheorghe, Valea Arcușului, jud. Covasna, Sfântu Gheorghe, Punct Bedeháza, jud. Covasna) din 2023-2024; scanarea și arhivarea planurilor de șantier de la Păuleni Ciuc,

jud. Harghita, Băile Figa, jud. Bistrița Năsăud, Arcuș, *Hosszú*, jud. Covasna din anul 2024; arhivarea fotografiilor profesionale în format digital ale pieselor arheologice și etnografice din patrimoniul MNCR efectuate în anul 2023. Proiectul are continuitate anuală și este de mare importanță pentru activitatea instituției, deoarece arhiva științifică înglobează rezultatele cercetărilor științifice făcute de-a lungul timpului de către specialiștii muzeului, colaboratorii acestora, precum și reproduceri xerox sau dactiloscrite ale unor publicații sau articole, toate stocate pe suport digital.

Salvgardarea siturilor cheie din estul Transilvaniei: Băile Figa

Actualizarea panoului informativ, cu revenire la notificarea DJC Bistrița-Năsăud și a Primăriei din Beclean privind demersurile în legătură cu semnalizarea sitului în 2024. S-au făcut editări de materiale informative vizuale pentru circuitul turistic, despre istoria și arheologia sitului de la Băile Figa, jud. Bistrița-Năsăud (texte, ilustrații, corectură în limba română, traducere în limbile engleză și maghiară, machetare și verificare panou; suport tehnic oferit arhitectului care elaborează documentația în vederea semnalizării sitului). (Fig. 2 – 3)

A fost realizat un nou panou informativ trilingv actualizat, conform cu legislația marcării în teren a Monumentelor Istorice.

Păuleni-Ciuc-Dâmbul Cetății

A fost actualizat panoul de semnalizare, trilingv, conform cu legislația marcării în teren a Monumentelor Istorice.

Covasna-Cetatea Zânelor

Activitățile au cuprins conceperea și editarea de materiale informative vizuale pentru circuitul turistic, despre istoria și arheologia sitului de la Covasna – Cetatea Zânelor, jud. Covasna. Au fost redactate

texte, selectate ilustrații, realizată corectura în limba română, traducerea în limbile engleză și maghiară, machetarea și verificarea panoului; păstrarea contactului permanent cu Primăria și Direcția pentru Cultură în sensul îndeplinirii demersurilor birocratice, conform legii. (Fig. 4)

Covasna – Dealul Sărat

Proiectul a urmărit conceperea și editarea de materiale informative vizuale pentru circuitul turistic, despre istoria și arheologia sitului de la Dealul Sărat, jud. Covasna. Au fost redactate texte, selectate ilustrații, realizată corectura în limba română, traducerea în limbile engleză și maghiară, machetarea și verificarea panoului; păstrarea contactului permanent cu Primăria și Direcția pentru Cultură în sensul îndeplinirii demersurilor birocratice.

Castrul roman de la Brețcu (ANGVSTIA)

Proiectul a urmărit conceperea și editarea de materiale informative vizuale pentru circuitul turistic, despre istoria și arheologia sitului de la Castrul roman Angvstia de la Brețcu. Au fost redactate texte, selectate ilustrații, realizată corectura în limba română, traducerea în limbile engleză și maghiară, machetarea și verificarea panoului; păstrarea contactului permanent cu Primăria și Direcția pentru Cultură în sensul îndeplinirii demersurilor birocratice.

Castrul roman Comolău

Proiectul a urmărit conceperea și editarea de materiale informative vizuale pentru circuitul turistic, despre istoria și arheologia sitului de la Castrul roman Comolău. Au fost redactate texte, selectate ilustrații, realizată corectura în limba română, traducerea în limbile engleză și maghiară, machetarea și verificarea panoului; păstrarea contactului permanent cu Primăria și Direcția pentru Cultură în sensul îndeplinirii demersurilor birocratice.

Acest demers contribuie la promovarea patrimoniului cultural și a muzeului, precum și la îmbunătățirea condițiilor de valorificare turistică a siturilor cheie (castre romane de pe lista indicativă UNESCO a României).

DOCUMENTAREA ȘI CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ A PATRIMONIULUI MOBIL AFLAT ÎN ADMINISTRAREA MUZEULUI

Patrimoniul arheologic mobil – abordări pluridisciplinare – cercetare științifică și digitalizare (cca. 500 bunuri)

S-au efectuat cercetări interdisciplinare în siturile în care au fost executate săpături arheologice de către Muzeu, prin colectarea probelor de sol pentru cercetări pedologice din situl Sfântu Gheorghe–*Hosszú* (din trei locații); trimiterea unor oase rezultate în urma săpăturilor la analize arheozoologice și selectarea mai multor probe de os și de cărbune pentru datări radiocarbon rezultate în urma săpăturilor. (Fig. 5 – 6)

S-au prelevat și analizat: 154 probe de sol de pe Valea Arcușului, *Hosszú* – analizate de Academia Română – filiala Cluj și Universitatea Valahia din Târgoviște; prelevarea a 13 probe din lemn arheologic de la Băile Figa; analiza a 47 de fragmente osoase; prelevarea a 5 probe pentru datare radiocarbon, din care s-au primit datări relevante pentru două dintre ele; fotografierea profesională a 345 de bunuri culturale arheologice; desenarea profesională a 249 de bunuri culturale din care au rezultat 475 de desene individuale.

Rapoartele de cercetare întocmite de specialiști vor fi folosite în publicații de specialitate, cât și în prezentări pentru public.

Cercetarea patrimoniului etnografic mobil (textile, mobilier, ceramică)

Proiectul a urmărit analiza patrimoniului etnografic mobil administrat, precum unelte și ustensile, obiecte de uz casnic și personal, cu scopul creșterii nivelului

de cunoaștere a colecției etnografice. În acest sens au fost consultate surse bibliografice, apoi a avut loc: verificarea evidenței bunurilor selectate; fotografierea unor bunuri culturale; analiza și gruparea după anumite criterii și elaborarea raportului de evaluare. A rezultat: un raport de cercetare și un set de fotografii pentru 34 de bunuri culturale etnografice; documentarea și fișarea a 140 de bunuri (58 FAE existente, 82 FAE noi).

Cercetarea științifică a patrimoniului istorico-documentar

Activitatea s-a desfășurat prin: realizarea actelor de donație; întocmirea, verificarea și, după caz, corectarea fișelor analitice pentru 270 de bunuri istorico-documentare; selectarea documentelor aflate în arhiva MNCR; introducerea în Docpat a fișelor analitice de evidență. Astfel, 270 documente au fost cercetate și fișate, s-au întocmit studii pe documente din colecția MNCR, din categoria istorie și un raport de proiect.

Expoziții

Muzeul Sării de la Beclean

Proiectul a cuprins: identificarea spațiului care va găzdui viitoarea expoziție; elaborarea planului tematic al expoziției în concordanță cu configurația viitorului spațiu de expunere; pregătirea spațiului, echilibrarea și monitorizarea microclimatului și depozitarea exponatelor. Au avut loc întâlniri de lucru cu reprezentanții Primăriei Beclean și ai Complexului Muzeal Bistrița Năsăud privind: obținerea spațiului de expunere și organizarea viitoarei expoziții; realizarea conceptului acesteia; selecția a 63 bunuri de patrimoniu descoperite în situl arheologic de la Băile Figa, jud. Bistrița Năsăud; selecția și editarea ilustrației grafice (fotografii din timpul cercetărilor, hărți și planuri, reconstituiri grafice, reconstituiri computerizate 3D, modele virtuale ale siturilor și peisajelor arheologice etc.);

pregătirea celor două săli de expoziție, igienizarea spațiului, echilibrarea microclimatului la parametrii standard, dotarea cu vitrine, depozitarea pieselor și monitorizarea zilnică a microclimatului. Ar urma realizarea versiunii virtuale a expoziției și vernisarea acesteia la Beclean. Proiectul are importanță majoră pentru activitatea instituției, deoarece viitoarea expoziție va atrage atenția muzeografilor, cercetătorilor și va deschide oportunități către noi proiecte, lucru ce va duce la creșterea numărului de beneficiari și generarea de venituri. (Fig. 7)

Itinerarea expoziției Dacii din Estul Transilvaniei

Expoziția a fost prezentată în locații precum Camping Întorsura Buzăului și Casa Nedeii din Poiana Zânelor – Voinești-Covasna. Perspectivile cuprind: actualizarea expoziției itinerante; prezentarea către publicul aflat în zona turistică din orașul Covasna și împrejurimi. Expoziția *Dacii din Estul Transilvaniei* este permanent îmbunătățită, prin noi planșe foto-documentare, precum și în mediul online. Fiecare dintre noile ediții ale expoziției va fi prezentată publicului, la sediile MNCR, în stațiunea Covasna în perioada estivală, dar și în alte orașe, în colaborare cu alte instituții muzeale.

Itinerarea expoziției foto-documentare Păstoritul în SE Transilvaniei

A avut loc la Hotel Bradul și Hotel Montana din Covasna, cu sprijinul Asociației Cultural-Creștine Justinian Teculescu Covasna, a Hotelului Bradul și Hotelului Montana din Covasna. Au avut loc două itinerări, cu promovare online pe site-ul MNCR și pe conturile de social media. (Fig. 8)

Itinerarea expoziției Arheologia sării în Transilvania

Expoziția formată din 36 exponate, cu texte explicative, a fost prezentată la Centrul

Legacy Băile Figa, cu ghidaj pentru grupuri organizate asigurat de Complexul Muzeal Bistrița Năsăud și MNCR; întocmirea documentației de închidere a expoziției și preluarea pieselor și predarea spațiului expozițional. Promovarea s-a realizat online pe site-ul MNCR și pe cele ale partenerilor. Va urma o versiune virtuală a expoziției, precum și organizarea unei noi expoziții în județul Bistrița Năsăud, în 2025.

Itinerarea expoziției foto-documentare Granița de Est a Provinciei Dacia Romană

Expoziția a fost itinerată în unități de învățământ și de cultură din orașul Covasna și Întorsura Buzăului, completată de activități precum lecții deschise și prelegeri pentru elevi și studenți de diferite vârste. Expoziția a fost inclusă în cadrul evenimentului Ziua Cetății Zânelor, precum și în Festivalul Ciobănașul din Întorsura Buzăului. Astfel s-a făcut diseminarea rezultatelor cercetărilor MNCR și ale partenerilor, din castrele romane din SE Transilvaniei, crearea unei relații cu publicul din mediul studentesc, școlar și liceal, promovarea activității MNCR la nivel național, regional și internațional.

Itinerarea expozițiilor CENTENAR:

Personalități covăsnene și harghitene ale Marii Uniri, Marile Bătălii ale primului Război Mondial în Carpații de Curbură – teledetecție și arheologie aeriană

Expozițiile au fost prezentate: la Întorsura Buzăului, în Liceul Teoretic Mircea Eliade, 21.01.2024-15.03.2024); în localitatea Bobocea, la Școala Gimnazială Bobocea, în iunie 2024; în Sfântu Gheorghe, la Hotel Park (27-28.09.20224) și în Sita Buzăului, la Școala Gimnazială Nicolae Russu (02-06.12.2024). Cu aceste ocazii, elevii au participat și la ateliere de scriere pe tăblițe, sau cu tocul și pana.

Cercetări arheologice de teren

Cercetări interdisciplinare în situri sa-lifere din Transilvania

Cercetările s-au desfășurat în: localitățile Sânpaul și Cozmeni, jud. Harghita; Orșova, jud. Mureș; Băile Figa, Caila, Săsarm și Blăjenii de Jos din jud. Bistrița-Năsăud; Dezmir și Pata, jud. Cluj. În cadrul proiectului au fost efectuate periegeze, măsurători topografice și prelevare de probe în vederea datării radiocarbon în situri arheologice cu urme directe de exploatare a sării. Au fost examinate probe de lemn și cărbune, și s-au recuperat artefacte de suprafață.

Peisajele arheologice din epoca dacică din Estul Transilvaniei

Cercetări arheologice sistematice în Situl arheologic Bedeháza și zona adiacentă, jud. Covasna

S-au efectuat noi cercetări ale perioadei dacice clasice în Sud-Estul Transilvaniei, cu cercetarea zonelor de habitat, a locurilor de cult și a centrelor de putere din perioada dacică clasică din sud-estul Transilvaniei. Au ieșit la lumină date noi în ce privește cunoașterea arheologică și istorică a acestei perioade, pentru cercetarea arheologică interdisciplinară a siturilor relevante pentru această perioadă, cu un accent special pentru situl de la Bedeháza – Sfântu Gheorghe și a perioadei dacice clasice în ansamblu. Au avut loc săpături și cercetări non-invasive interdisciplinare: teledetecție, investigații geofizice, sondeje arheologice, realizare de hărți și planuri, analize spațiale, urmate de corelarea noilor rezultate cu informațiile de arhivă și analiza materialelor arheologice recoltate.

Au fost cercetate două gropi din perioada dacică, puse în evidență în campania 2023 și alte 6 noi gropi din perioada dacică. A fost identificată precis săpătura din anii 1950 a lui Kurt Horedt, astfel deve-

nind posibilă referențierea topografică a planurilor de săpătură ale lui Kurt Horedt. Datele vor fi comparate cu informațiile cunoscute sau viitoare despre siturile dacice clasice. Rezultatele vor fi valorificate în expoziții, filme documentare și produse culturale online (<https://muzeu.mncr.ro>), iar studiile vor fi publicate. Proiectul multianual a contribuit și va contribui la dezvoltarea colecțiilor arheologice ale MNCR.

Cercetări arheologice interdisciplinare în castrele romane din sud-estul Transilvaniei

Cercetările s-au desfășurat în parteneriat cu Universitatea Erlangen Regensburg din Germania și Universitatea Valahia din Târgoviște și au vizat realizarea de investigații geofizice, în special cu ajutorul tehnologiei georadar (GPR – Ground Penetrating Radar), dar și prin executare de profile de sol (carotaje) în siturile arheologice care fac parte din tematica proiectului. Astfel a avut loc documentarea structurilor subterane din interiorul și exteriorul castrelor romane de pe sectorul de est al graniței Daciei Romane. Cercetările se bazează pe valorificarea rezultatelor proiectului HiLands și a Programului Național Limes, desfășurate până în 2024.

Cercetări arheologice de teren pe teritoriul administrativ al orașului Covasna, jud. Covasna – Evaluarea arheologică a sitului Covasna – Dealul Sărat

A avut loc verificarea, prin metode intruzive, a structurilor detectate anterior prin magnetometrie și aerofotogrammetrie în exteriorul Cetății Zânelor, pe șaua de legătură a Dealului Cetății cu culmile învecinate, pe unde trecea probabil drumul antic de acces. Cercetările au confirmat existența unor gropi „menajere” pe șaua de legătură a cetății precum și existența a două structuri de tip val de pământ cu pietre (nu a fost confirmată existența zi-

durilor de piatră). În urma cercetărilor a rezultat un set de fotografii realizate în timpul cercetărilor, o serie de mostre de sol în vederea analizelor pedologice și un raport de cercetare.

Cercetarea siturilor preistorice fortificate din SE Transilvaniei

Au fost continuate cercetările în situl fortificat de la Păuleni-Ciuc, jud. Harghita, situl fortificat de la Turia, jud. Covasna și situl fortificat de la Bixad, jud. Covasna, prin realizarea aerofotogramelor și a unor planuri topografice ale siturilor, cu identificarea structurilor defensive și prelevarea probelor pentru stabilirea cronologiei acestora. În baza materialelor arheologice descoperite, siturile fortificate au fost atribuite eneoliticului (cultura Ariușd), epocii bronzului (Wietenberg) și epocii fierului (culturilor Gava și dacică).

Cercetarea și documentarea patrimoniului privind istoria românilor din SE Transilvaniei

Învățământul românesc din Depresiunea Întorsurii Buzăului

Realizat în parteneriat cu dr. Dobrea-nu Ana, Arhivele Naționale Covasna și CEDMNC Sf. Gheorghe. Rezultatele proiectului au fost prezentate la sediile MNCR și în școlile din zona documentată. Proiectul a urmărit documentarea în colecții de documente și fotografii deținute de MNCR, Arhivele Naționale Covasna, arhivele școlilor din zona avută în vedere, sau alte instituții de cultură și colecții private. Cercetarea s-a axat pe depistarea și contactarea de persoane (dascăli, elevi) și realizarea de interviuri, apoi analiza, gruparea materialului și realizarea unei colecții digitale de documente scrise și fotografii, studierea de surse editate și depistarea de surse inedite prin documentare în colecțiile de documente și fotografii deținute de sursele contactate. A fost în-

tocmită o bază de date ce poate fi valorificată, în perspectivă, printr-o expoziție tematică la Prima Școală Românească din Sfântu Gheorghe, iar datele culese vor fi valorificate în articole și în comunicări publice.

Personalități culturale din sud-estul Transilvaniei

Proiectul a fost realizat cu sprijinul Arhivelor Naționale Harghita, Covasna, Brașov, București, arhiva bisericii Sf. Nicolae din Brașov, CEDMNC Sf. Gheorghe și alte instituții de cultură. Acesta a urmărit crearea unei colecții digitale de documente referitoare la temă în vederea valorificării ei, în perspectivă, printr-o expoziție tematică, depistarea de documente (documente scrise, fotografii) referitoare la temă, coroborarea informațiilor din documente cu informații din surse editate, depistarea și cercetarea de surse primare și secundare, realizarea de copii, în format electronic, după sursele primare (documente) depistate în arhive sau alte instituții de cultură, analiza surselor și gruparea după anumite criterii. Au fost studiate surse editate și inedite prin documentare în arhive, la CEDMNC Sf. Gheorghe și în alte instituții de cultură. A fost conturată o bază de date ce poate fi valorificată într-o expoziție tematică la Prima Școală Românească din Sfântu Gheorghe, prin publicarea de articole și susținerea de comunicări.

Cercetare etnografică de teren

Oieritul tradițional în sud-estul Transilvaniei

Cercetarea s-a desfășurat în Zăbala, Covasna, Întorsura Buzăului și Sita Buzăului, urmărind identificarea și repertorierea persoanelor care mai practică oieritul pendulator în această zonă. Cercetările etnografice de teren au fost realizate de specialiști, iar etapele de lucru au cuprins prelucrarea și clasificarea materialului

etnografic cules și elaborarea raportului de evaluare. Rezultatele au fost valorificate printr-o serie de materiale publicate pe site-ul MNCR, conturile de social media, prin prezentarea stadiului cercetărilor de teren la simpozioane și conferințe științifice, publicarea unui studiu care să prezinte rezultatele noilor cercetări și completarea documentației Muzeului în aer liber de la Covasna cu noi informații.

Fotografia etnografică de familie – mărturie vizuală a culturii și civilizației tradiționale rurale

În cadrul proiectului a avut loc repertorierea și arhivarea în format digital a unor fotografii din arhive personale, reprezentative pentru portul tradițional, obiceiuri, tradiții și ocupații din jud. Harghita. În acest scop au fost analizate, grupate, scanate și fișate noi fotografii din albume personale ale unor familii din jud. Harghita și Covasna și au fost scrise materiale de prezentare ale fotografiilor publicate pe conturile de social media și pe site-ul MNCR.

Educație Muzeală

Primii pași la Prima Școală Românească

Proiectul a fost implementat în parteneriat cu Școala Gimnazială *Várdi József*, Colegiul Național *Mihai Viteazul*, Școala Gimnazială *Nicolae Russu*, Școala Gimnazială din localitatea Boboc, Școala Gimnazială din localitatea Ciumernic, Școala Gimnazială din Sita Buzăului și Școala Gimnazială *Dacia* din Tg. Mureș. Au fost organizate ateliere de scriere cu pana, tocul, scriere pe tăblițe și ghidaje de specialitate la Punctul muzeal Prima Școală Românească pentru grupuri.

Zilele Porților Deschise la șantiere arheologice

Șantierul arheologic de la Băile Figa (19-21 iulie), Covasna-Cetatea Zânelor (04

august 2024) și Cheile Vârghișului (31 august 2024) au fost deschise pentru public și în 2024. Participanții au avut parte de lecții deschise și ghidaje la situri, experimente arheologice interactive și expoziții foto-documentare cu obiecte recent descoperite. Activitățile au fost consemnate în articole de presă și interviuri oferite de specialiști.

ExplorIST-proiect de educație muzeală, kituri de explorare interactivă

Au fost concepute jocuri și materiale de lucru interactive dedicate familiilor, pentru a le facilita o vizită muzeală plăcută și adaptată vârstei. Proiectul a contribuit și la promovarea muzeului. (Fig. 9)

Acasă la Romulus Cioflec

Proiectul contribuie anual la promovarea casei memoriale și la educația copiilor romi prin prezența la muzeu. Astfel, au avut loc o serie de 20 ateliere creative, 10 vizite ghidate și 3 lecții deschise (*Mica Unire, Dragobete, 1 Decembrie*).

Tradiție și Modernitate, ediția a XVI-a

Proiectul s-a desfășurat la sediul central al MNCR, Casa Memorială *Romulus Cioflec* din Araci și în unități de învățământ. Activitățile au cuprins prezentări, expoziții, ateliere de confecționat măștișoare, ateliere de modelaj în lut, ateliere de scriere pe tăblițe, ateliere de confecționat păpuși pe linguri de lemn și ateliere de pictat farfurii din carton. (Fig. 10)

Școala la muzeu

Proiectul desfășurat în unități școlare din județele Covasna, Brașov și Harghita a avut ca scop atragerea de noi vizitatori și promovarea punctelor muzeale ale MNCR. Au fost organizate ateliere de modelaj în lut, ateliere de scriere cu pana și tocul, ateliere de pictură pe vase ceramice, vizite ghidate și jocuri. (Fig. 11 – 12)

Noaptea Muzeelor – ediția a XVI-a

Au avut loc activități la sediul central și la Muzeul Oltului și Mureșului Superior din Miercurea Ciuc, cuprinzând vizite în expoziții (fig. 13), ateliere de scriere cu pana și penița după modelul unei scrisori și a unei telegrame originale de pe front, ateliere de confecționat obiecte decorative (semne de carte, felinare), jocuri istorice în curtea muzeului și concerte.

Ateliere, jocuri și expoziții la Muzeul Oltului și Mureșului Superior

Proiectul a fost implementat cu implicarea unor instituții precum Școala Gimnazială *Liviu Rebreanu*, Colegiul Național *Octavian Goga*, Muzeul Național de Istorie a României și Muzeul Județean de Mineralogie *Victor Gorduza*, Baia Mare, având ca obiective promovarea muzeului și a activităților acestuia prin organizarea de expoziții și activități educative, creative și recreative. Au fost organizate activități cu ocazia Zilei Culturii Naționale, Unirii Principatelor, Marea Unire de la Alba Iulia, ateliere creative și expoziții găzduite la sediul MOMS. Toate activitățile au fost promovate online și în presă.

Joc și sport. De la tradiții la competiții (Etapa VIII)

S-au desfășurat competiții locale de fotbal și tenis (Cupa Unirii), tenis de câmp (Cupa îndrăgostiților), baschet (Cupa Retelin), oină (Ziua 9 Mai – Ziua Oinei) și țurcă (Cupa Cetății și Cupa Ciobănașul), evenimente sportive în cadrul cărora au fost itinerate și expoziții realizate de MNCR. Au fost organizate șapte competiții sportive, șase expoziții itinerate, cu promovare online pe paginile MNCR și pe site-urile partenerilor. (Fig. 16 – 17)

Publicații

Revista ANGVSTIA, nr. 28

A fost tipărit numărul 27 al revistei Angvstia, urmat de procesul de selectare,

recenzare și pregătire pentru tipar a numărului 28. De asemenea, a fost conceput și lansat website-ul revistei, cu publicarea materialelor în format digital în această sursă.

Caietele de la Araci, nr. 21 și nr. 22

Pe parcursul anului 2024 au fost pregătite, editate și tipărite numerele 21 și 22 ale revistei literare *Caietele de la Araci*. Ambele numere au fost lansate în cadrul unor evenimente culturale organizate de MNCR, care au avut 10 apariții în presa locală, tipărită și online.

Monografia arheologică Zoltan

Activitatea a inclus redactarea manuscrisului (300 pagini) și pregătirea ilustrației (200 planșe) referitoare la cercetările din șantierul arheologic de la Zoltan, județul Covasna. Din imposibilitatea obiectivă de contractare a serviciilor aferente (tehno-redactare, machetare, tipărire), editarea nu a fost posibilă. Publicarea monografiei se va face spre finalul anului 2025.

Manifestări culturale

Priorități de cercetare în estul Transilvaniei

Colocviul științific *Priorități de cercetare în estul Transilvaniei* (17-18 iulie 2024), cu tema *Cercetarea, protejarea și salvagardarea sitului arheologic de la Băile Figa*, a avut loc în sala de ședințe a Primăriei Beclean, unde au fost susținute comunicările, fiind completate de vizite ghidate la situl arheologic. (Fig. 18)

Sesiunea Științifică anuală a MNCR (ediția a XXI-a)

În perioada 4-5 decembrie 2024, la Sfântu Gheorghe, județul Covasna, a avut loc Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, ajunsă la cea de-a XXI-a ediție. Evenimentul s-a desfășurat în două locații principale – Instituția Prefectului Județului Covasna și

Centrul de Cultură Arcuș – reunind cercetători, muzeografi și specialiști din întreaga țară. (Fig. 19)

Lucrările au început la sediul Instituției Prefectului, cu deschiderea oficială și o serie de alocuțiuni susținute de reprezentanți ai instituțiilor partenere și ai mediului academic. Au urmat prezentări de apariții editoriale recente, incluzând volume dedicate arheologiei, patrimoniului cultural și activității muzeale.

A doua parte a programului a fost dedicată comunicărilor științifice în plen, unde specialiști din diverse domenii au abordat teme precum muzeologia contemporană, vulnerabilitățile instituțiilor muzeale în context legislativ, cercetări arheologice din Transilvania, patrimoniul mondial din România sau studii privind cultura tradițională și peisajele cultural-naturale hibride. Sesiunea s-a încheiat cu dezbatere pe marginea subiectelor prezentate. A doua zi, programul s-a desfășurat în paralel, în două secțiuni tematice.

Secțiunea de Arheologie

Găzduită în continuare de Instituția Prefectului, această secțiune a reunit numeroase comunicări despre cercetări recente: reevaluări ale siturilor paleolitice, studii interdisciplinare în Cheile Vârghișului, investigații geofizice și GIS, descoperiri privind castre romane sau situri fortificate. Specialiști din muzee, universități și institute de cercetare au prezentat rezultatele proiectelor derulate în ultimii ani, evidențiind caracterul colaborativ și multidisciplinar al cercetărilor.

Secțiunea de Etnografie, Istorie și Muzeologie

La Centrul de Cultură Arcuș, lucrările au vizat teme legate de istoria comunităților locale, proiecte culturale, cercetări etnografice, activități muzeale și exemple de bune practici. Au fost prezentate studii privind digitalizarea resurselor culturale, tradițiile

mocănești, evoluția învățământului în regiune, inițiative educaționale ale muzeelor, precum și analize privind publicul și patrimoniul MNCR.

Sesiunea Națională de Comunicări Științifice Români din sud-estul Transilvaniei. Istorie. Cultură. Civilizație

Peste 60 de cercetători – istorici, etnografi, teologi, profesori universitari, sociologi, preoți, profesori și publiciști din principalele centre culturale ale țării au participat la cea de-a XXX-a ediție a Sesiunii Naționale de Comunicări Științifice „Români din Sud-Estul Transilvaniei. Istorie, cultură, civilizație”, organizată la Sfântu Gheorghe.

Manifestarea a fost organizată de Liga Cultural-Creștină „Andrei Șaguna”, în parteneriat cu Episcopia Covasnei și Harghitei, Centrul Ecleziastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan”, Centrul European de Studii Covasna-Harghita, Centrul European de Studii în Probleme Etnice al Academiei Române, Asociația „Ștefadină” București, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, cu sprijinul Secretariatului General al Guvernului României prin Serviciul Dezvoltare Comunitară din cadrul Direcției Dezvoltare Comunitară, Bună Guvernare, Monitorizare Întreprinderi și Instituții Publice. MNCR, în calitate de partener, a itinerat în cadrul evenimentului expoziția *Contribuția învățământului confesional românesc din Trei Scaune la Marea Unire*.

Nedeia mocănească la Covasna – Valea Zânelor

În cadrul evenimentului organizat de Asociația Cultural-Creștină *Justinian Teculescu*, Asociația Crescătorilor de Ovine Covasna, Primăria Covasna, Consiliul Local și Consiliul Județean Covasna, MNCR, în calitate de partener, a prezentat expoziția foto-documentară *Transhumanța mocănilor în Bărăgan și Dobrogea*, realizată în cadrul proiectului cultural AFCN

P0514/2024. S-au desfășurat și o serie de ateliere de pictat semne de carte și jocuri pe tema păstoritului. (Fig. 20 – 21)

Muzeul pentru toți

Studii privind nevoile și preferințele culturale ale publicului de etnie maghiară și romă din județele Covasna și Harghita

Proiectul a fost implementat cu sprijinul unor instituții de învățământ precum Liceul *Kőrösi Csoma Sándor* din Covasna, Școala Gimnazială *Avram Iancu* din Covasna, Școala Generală *Orbán Balázs*, Școala primară din Chiuruș. Chestionarul și studiul au fost realizate împreună cu dr. Bulumac Ovidiana Raluca, specialist sociolog din cadrul Academiei Române București. A fost sondat publicul de etnie maghiară și romă din orașul Covasna și împrejurimi, cu privire la nevoile și preferințele culturale, pe tema înființării Muzeului în Aer Liber din Covasna, motiv pentru care studiul s-a bazat pe arealul Covasna, fără a extinde cercetarea și în județul Harghita.

Activitatea a cuprins elaborarea procedurii de lucru și desemnarea echipelor, contractarea unui specialist în sociologie, dr. Bulumac Ovidiana-Raluca, coordonator al departamentului de cercetare sociologică CESPE din cadrul Academiei Române București și expert IA în Diplomatie culturală la *Direcția Români din Afara Granițelor/Proiecte interne*, în cadrul Institutului Cultural Român, elaborarea chestionarului în limbile maghiară și română pentru cele două comunități și redactarea studiului. Deoarece nu există o evidență distinctă a copiilor romi din Covasna, chestionarele au fost aplicate atât la clasele cu predare în limba română, cât și maghiară. Etapele de lucru au cuprins încărcarea chestionarelor bilingve pe platforma online, mediatizarea proiectului în online și la școlile partenere, vizite în școli, colectarea și interpretarea datelor, interpretarea

rezultatelor pentru cele două etnii și arhivarea documentației.

A fost întocmit un chestionar bilingv cu 56 întrebări pentru copiii maghiari, împărțit în trei mari secțiuni: date socio-demografice; obiceiuri, nevoi și preferințe culturale; imaginea și activitatea MNCR. Au rezultat 524 de chestionare completate online de către copiii din comunitățile de maghiari și români, din orașul Covasna și împrejurimi, din clasele I-XII, din care 276 (53%) respondenți maghiari și 248 români (47%); un raport complex de interpretare a chestionarelor. Datele culese vor servi la crearea unor produse culturale specifice grupurilor țintă (expoziții, ateliere, vizite ghidate, lecții deschise).

Conferințe și lecții publice

Parteneri ai proiectului au fost, și de această dată, instituții de învățământ din Covasna, Harghita, dar și colaboratori externi. Conferințele și lecțiile s-au desfășurat în sălile de clasă din școlile partenere, în cadrul cercetărilor de teren și la zilele porților deschise la șantierele arheologice organizate de MNCR. Principalul obiectiv a fost prezentarea istoriei locale în comunitățile în care MNCR desfășoară cercetări istorice, etnografice și arheologice, educație prin joc, sport și cunoașterea regulilor de joc pentru jocurile tradiționale practicate în diferite zone din sud estul Transilvaniei.

Astfel, au fost susținute 13 lecții deschise:

- dr. Dragoș Diaconescu – *Povestea unui monument funerar preistoric: tumulul de Epoca Bronzului de la Susani*,
- Conf. Univ. Dr. Habil. Marius Ciută – *Patrimoniu pierdut – Patrimoniu regăsit. Recuperarea tezaurilor din Patrimoniul Cultural Național*,
- dr. Lucian David – *Transhumanța, strămutarea sezonieră a turmelor*,
- dr. Lucian David – *Diferențe între tipurile de păstorit și avantajele bio-ecologice și culturale ale acestora, propunere*

de soluții pentru cunoașterea, monitorizarea și salvagardarea păstoritului transhumant în România,

- dr. Lucian David – *Elemente de continuitate ale păstoritului transhumant în Munții Carpați*,
- dr. Valerii Kavruk – *Ancient salt production in Transylvania*
- dr. Habil. Alexandru Popa – *Sistemul de cercetări arheologice din muzeele României*,
- dr. Habil. Alexandru Popa – *Südost-siebenbürgen während der Vor- und Frühgeschichte. Archäologische Merkmale / Sud-estul Transilvaniei în pre- și proto-istorie. Repere arheologice*.
- dr. Dan Buzea – *Jocul tradițional din Curbura Carpaților*
- dr. Dan Buzea – *Jocul tradițional de Țurcă din zona Întosurii Buzăului*
- dr. Cosac Marian – *Omul preistoric în peșterile din Vârgheș / Az őskori ember a Vargyasi barlangokban*

Proiectul va continua și în anul 2025, prin susținerea de lecții deschise pe tema cercetărilor științifice întreprinse de specialiști în arealul Carpaților Răsăriteni, cu invitați din țară și străinătate.

Muzeul Virtual al Carpaților Răsăriteni Tur virtual al Primei Școli Românești

A fost realizat turul virtual pentru punctul muzeal Prima Școală Românească, prin crearea de conținut digital: descrierea expoziției, a obiectelor prezente, într-un mod accesibil publicului larg. A rezultat un film de prezentare a obiectivului muzeal, cu promovarea evenimentului online pe site-ul MNCR, paginile sociale și în presa locală. În 2025 ar urma realizarea unui tur virtual pentru Casa Memorială Romulus Cioflec din Araci.

Dezvoltarea colecției 3D și a paginii de Sketchfab

Digitizarea patrimoniului aflat în administrarea MNCR se axează pe scana-

rea 3D de obiecte și monumente, care ulterior au fost publicate pe Sketchfab. Au fost selectate și scanate 10 bunuri culturale arheologice, din care 8 din ceramică, unul din silex și unul din os, cu pregătirea documentației aferente (fișe analitice de evidență, fișe de conservare, extras Docpat), pregătirea pieselor pentru scanare, încărcarea imaginilor pe platforma sketchfab, recepția și arhivarea documentației. Obiectele 3D se regăsesc pe <https://sketchfab.com/MNCR>. Proiectul va continua și în 2025, cu scanarea unui nou lot de bunuri culturale.

Digitizarea produselor culturale și lansarea acestora în online

Proiectul s-a concentrat pe crearea de conținut relevant în vederea valorificării online a patrimoniului, în variante accesibile publicului. Au fost realizate postări pe platformele MNCR (website, muzeul virtual, facebook, instagram, youtube) și anume 232 postări pe pagina de facebook, 5 materiale încărcate pe Muzeul Virtual al MNCR și 7 materiale video încărcate pe canalul de youtube.

Programe și proiecte finanțate în totalitate din fonduri atrase

Programul Național Limes – Cercetarea Frontierei Daciei romane, sectorul de Est. Programul urmărește cercetarea științifică și valorificarea rezultatelor în vederea completării documentației siturilor din Lista Patrimoniului mondial UNESCO (Frontiera Romană în Dacia Romană), pe Sectorul de Est al Provinciei Dacia.

S-au efectuat cercetări geofizice non-invasive a unor perimetre din preajma fortificațiilor de epocă romană de la Sânpaul, Orheiu Bistriței și Ibănești, precum și a presupusei Saline de epocă romană de la Sânpaul din jud. Mureș, încheiate cu rapoarte de cercetare pentru trei situri.

Cercetările invazive au cuprins săpături arheologice și analize pentru deter-

minarea cronologiei sitului (analize C14, analize de sol, analize ceramică, analize mortar). S-au efectuat cercetări invazive la Inlăceni (jud. Harghita) și Olteni, com. Bodoc (jud. Covasna), încheiate cu rapoarte sintetice de cercetare, cu completarea și actualizarea sistemului GIS de evidență computerizată/baza de date pentru documentarea datelor acumulate pe parcursul activităților în cadrul Programului Național Limes, crearea de conținut pentru prezentarea siturilor, participarea MNCR la asigurarea secretariatului CNL. Cercetările vor continua și în 2025 prin noi săpături de sondare în vederea prelevării probelor de sol și ceramică, cu valorificarea rezultatelor în articole de specialitate.

Diseminarea activităților proprii și colective în Programul Național Limes

În acest sens, a fost oferit un grant de participare la Congresul Limes din Batumi pentru membrul CNL, Szilamér-Péter Pánczél.

Monitorizarea curentă a siturilor din Lista Patrimoniului mondial UNESCO

aflate pe teritoriile județelor Covasna, Harghita, Mureș și Bistrița-Năsăud

Activitatea s-a concentrat pe evaluarea stării de conservare a siturilor și a factorilor care le afectează. Ca rezultat, s-a efectuat monitorizare pentru 25 de situri din județele Bistrița-Năsăud, Mureș, Harghita și Covasna, încheiată cu două rapoarte de sector și 25 de fișe de sit. Implementarea proiectului va continua și în 2025, conform Planului de Acțiune înaintat către UNESCO, respectiv ICOM.

Cercetări arheologice sistematice în Situl arheologic de la Mangalia, necropola tumulară a orașului antic Callatis

Institutul de Arheologie Vasile Pârvan al Academiei Române și Muzeul Național de Istorie a României au desfășurat activități de cercetare în situl arheologic Mangalia

(LMI-CT-I-m-A-02696.07, RAN 60491,04), jud. Constanța. Activitățile au cuprins investigații geofizice, lucrări de teledetecție și topografie arheologică, săpături arheologice în suprafețele stabilite în baza rezultatelor evaluării interdisciplinare, documentarea săpăturilor arheologice, prelucrarea înregistrărilor arheologice, a datelor interdisciplinare și a materialelor recoltate. A fost dezvelit un complex funerar format din două camere funerare și dromos (coridor) în Movila Dulcești. Cercetările interdisciplinare vor continua în interiorul complexului funerar din Movila Dulcești și în 2025, cu noi cercetări geofizice în necropola tumulară a orașului antic Callatis. Rezultatele acestor cercetări interdisciplinare vor fi valorificate prin săpătură arheologică și prezentări publice.

Cercetări arheologice sistematice în Situl arheologic Păuleni-Ciuc – Dâmbul Cetății

Cercetările urmăresc stabilirea dinamicii amenajării structurilor defensive, verificarea prin metode intruzive a structurilor defensive detectate prin magnetometrie și aerofotogrammetrie în partea estică și cea vestică a sitului. Au avut loc săpături arheologice de mică amploare în partea vestică și estică a sitului, cu studierea stratigrafiei, identificarea și interpretarea structurilor defensive și prelevarea probelor în vederea stabilirii cronologiei structurilor cercetate. Au rezultat fotografii, filme, aerofotografii, bunuri de patrimoniu muzeal mobil (unele clasabile în fond), planuri desenate și activități de valorizare muzeală.

Cercetări arheologice sistematice în Situl arheologic de la Bedeháza

Cercetarea sistematică, interdisciplinară a sitului a vizat în special structurile și vestigiile care permit identificarea limitelor sitului, documentarea distribuției și cronologiei complexelor arheologice în interiorul

sitului și documentarea racordării sitului la căile de comunicație regionale și majore din trecut. Activitățile cuprind săpături arheologice în suprafețele stabilite în baza rezultatelor evaluării interdisciplinare, fiind cercetate două zone în care materialul arheologic se află în poziție secundară, trei gropi din perioada dacică și medievală și o locuință medievală.

Astfel, a fost finalizată cercetarea a două gropi din perioada dacică, puse în evidență în campania 2023, au fost puse în evidență și cercetate șase noi gropi din perioada dacică. Au rezultat fotografii, filme, aerofotografii, bunuri de patrimoniu muzeal mobil (unele clasabile în fond), planuri desenate și activități de valorizare muzeală (produse digitale pentru mediul online). Cercetările interdisciplinare și săpăturile arheologice vor fi extinse în 2025 și în alte zone ale sitului pentru a evalua mai exact intensitatea ocupării pentru fiecare perioadă cronologică în parte, va fi stabilită structura pentru o primă publicare monografică, iar cele mai importante dintre obiectele arheologice descoperite vor fi propuse pentru valorificare muzeală (expoziții foto-documentare, produse digitale pentru mediul online).

Cercetarea sitului arheologic de exploatare a sării de la Băile Figa – Beclean, jud. Bistrița-Năsăud

Cercetările urmăresc deslușirea metodei de exploatare a sării cu ajutorul structurilor, instalațiilor și uneltelor de lemn datând din cca. 1000 – 900 î. Hr., descoperite în zona centrală a sitului în intervalul 2012-2023. În 2024, activitatea de aici a vizat extinderea secțiunii XXV cercetate în anul precedent, dezvelirea structurilor descoperite atunci, adâncirea săpăturilor, extragerea artefactelor de lemn dezvelite (o troacă, un jgheab, lopeți, ciocane), documentarea științifică a descoperirilor (planuri, cataloage, fotografii, aerofotografie și măsurători GPS), prelevare de mostre de lemn în vederea datării cu ¹⁴C,

începerea studiilor pedologice și conservarea *in situ* a structurilor dezvelite.

A fost descoperit și documentat un sistem de structuri și instalații din lemn (numeroase îngrădiri din nuiete împletite, o fântână, troace și jgheaburi) similare cu cele descoperite anterior. Aceste descoperiri pun în lumină nouă probleme ale tehnologiei exploatarei sării din epoca bronzului târziu în Transilvania, în sensul că aceasta era mult mai complexă decât se considera. În plus, aceste artefacte din lemn, nou descoperite, au îmbogățit patrimoniul muzeului. Rezultatele principale ale acestor cercetări au fost relatate într-un Raport preliminar de cercetare predat spre publicare. În anul 2025 este planificată finalizarea săpăturilor arheologice în secțiunea cercetată, până la roca de sare, dezvelirea fântânii descoperită parțial și finalizarea studiului pedologic.

Programe și proiecte finanțate din venituri proprii. Cercetarea arheologică contractuală și proiecte aferente

În cursul anului 2024, în urma unor contracte încheiate cu agenți economici, organele de administrație locală și persoane fizice de pe teritoriul județelor Covasna, Harghita și Brașov, MNCR a realizat evaluări arheologice de teren, supravegheri arheologice și săpături arheologice preventive în 36 obiective de investiții (construcții, amenajări, regularizări, modernizări, actualizări de PUZ și PUG). În urma cercetărilor menționate, în baza rapoartelor de cercetare și a recomandărilor elaborate de arheologi, angajați ai MNCR, Ministerul Culturii și Direcțiile Județene pentru Cultură au eliberat certificate de descărcare a terenurilor de sarcină arheologică, s-au eliberat avize favorabile necesare pentru obținerea autorizațiilor de construire aferente diverselor investiții: amenajarea sau modernizarea unor drumuri, regularizarea unor cursuri de apă, construcții de clădiri și altele.

În plus, primăriile unor localități au putut să elaboreze sau să modifice PUZ-uri sau PUG-uri. MNCR a realizat, datorită lucrărilor menționate, venituri considerabile și, totodată, și-a îmbogățit patrimoniul arheologic administrat. Pentru realizarea acestor lucrări zece angajați ai muzeului (managerul, cercetători, muzeografi și conservatori) au participat activ la activități de teren. Pentru implementarea acestor proiecte angajații muzeului au procesat rezultatele cercetărilor de teren și au redactat rapoarte de cercetare și documente administrative. În activitățile de teren au fost implicați și specialiști din țară, iar pentru asigurarea cadrului juridic, economic și logistic, în aceste lucrări a fost direct și în mod permanent implicat tot personalul cu sarcini economice și administrative.

Contribuții științifice la realizarea studiului de fezabilitate pentru Muzeul în Aer Liber din Covasna

Desfășurată în orașul Covasna și în satele din jur, documentarea etnografică de teren s-a concentrat pe identificarea construcțiilor care se pretează a fi achiziționate pentru amenajarea muzeului, realizarea de schițe, relevee și planuri. Au fost identificate și documentate astfel un număr de trei gospodării tradiționale.

A fost întocmit și un studiu PUZ pentru Muzeul în Aer Liber din Covasna.

Studiu și releveu pentru Stâna Borta pentru Muzeul în Aer Liber din Covasna

În cadrul acestei activități au fost efectuate deplasări în teren, realizate măsurători specifice, întocmirea de schițe, planșe, un raport și un releveu al obiectivului.

Patrimoniul imobil. Case tradiționale din județul Harghita

În nordul județului Harghita încă se mai găsesc exemple de arhitectură rurală tradițională. Din păcate, starea lor de conservare este problematică, iar perspectivele

de restaurare rămân reduse. Tema dedicată caselor tradiționale din Harghita este una actuală și de mare importanță, mai ales în contextul degradării sau transformării necontrolate a arhitecturii vernaculare. Proiectul are o componentă de cercetare aplicată, dar și una educativă. Activitatea a cuprins realizarea de interviuri cu patru informatori / moștenitori sau proprietari de case din Harghita, transcrise în articole tematice pentru Muzeul virtual și presă, iar printre rezultate se numără și crearea unei noi secțiuni pe Muzeul virtual al MNCR – Itinerarii culturale [<https://muzeu.mncr.ro/index.php/itinerarii/>] / Case tradiționale din nordul județului Harghita [<https://muzeu.mncr.ro/index.php/itinerarii/casenhg>].

Note de medicină populară din județul Harghita

Medicina populară este o temă deosebit de bogată și valoroasă, ale cărei învățături s-au perpetuat verbal, iar practicile au fost transmise peste generații. Scopul unui astfel de proiect este de a documenta și readuce în atenție cunoștințe legate de medicina populară locală și de recuperare a patrimoniului imaterial al vindecării tradiționale. Activitățile au cuprins consultarea bibliografiei de specialitate (etnografie, medicină populară), realizarea de interviuri cu informatori și specialiști din Harghita și Covasna, transcrise în articole tematice și o nouă secțiune în domeniul Etnografie de pe Muzeul virtual al MNCR [<https://muzeu.mncr.ro/index.php/component/sppagebuilder/?view=page&id=139>].

Manifestări culturale

Întâlnirea cu scriitori din județele Covasna și Harghita la Prima Școală Românească

Întâlnirea culturală a avut loc în cadrul Zilelor *Andrei Șaguna*, desfășurându-se la Prima Școală Românească. Activitățile au

cuprins vizitarea punctului muzeal, lansări de carte și momente artistice, fiind totodată documentate și promovate.

Ziua Cetății Zânelor de la Covasna, ed. a VII-a, august 2024

Asociația Culturală *Cetatea Dacică-Valea Zânelor* din Covasna a organizat evenimentul, alături de MNIT, MNCR, ACCIT și Primăria Orașului Covasna. *Ziua Cetății Zânelor*, proiect multianual (fig. 22), se adresează în special locuitorilor din zona Covasna-Voinești, precum și turiștilor care ajung în fiecare an în număr foarte mare în stațiunea balneară Covasna, în jurul datei la care e planificat evenimentul. Participanții au avut ocazia de a se implica în diverse activități, expoziții și ateliere educative interactive, în scopul dobândirii, într-un mod accesibil, a cunoștințelor despre istoria lumii antice clasice din perioada dacilor, în general, și despre istoria Cetății Zânelor de la Covasna. În acest scop au fost organizate ateliere dedicate Cetății Zânelor, expoziții foto-documentare, jocuri tradiționale și drumeții la Cetatea Zânelor.

Festivalul cultural-artistic Ciobănașul, ediția 51

Festivalul, organizat de Primăria Orașului Întorsura Buzăului, se adresează locuitorilor din zona Depresiunii Întorsura Buzăului. Participanții la acest proiect au avut ocazia să se implice în diverse activități și să ia parte la programul artistic de dans și cântec popular, expoziții și ateliere educative, jocuri tradiționale, în scopul dobândirii, într-un mod accesibil, a cunoștințelor despre istoria și tradițiile locale.

Manifestări științifice naționale

Pe parcursul anului 2024, angajații Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni au participat la 8 de sesiuni și colocvii naționale cu 22 de comunicări științifice, pe care le menționăm în continuare:

1. **Alexandru Popa**, *Castrul și așezarea de la Cumidava-Râșnov. Date și interpretări noi obținute în cadrul Programului Național LIMES*, Sesiunea anuală de comunicări științifice METODĂ, TEORIE ȘI PRACTICĂ ÎN ARHEOLOGIA CONTEMPORANĂ, Institutul de Arheologie Vasile Pârvan al Academiei Române, 27-29 martie 2024.

2. **Alexandru Popa**, *Considerații cu privire la interpretarea orizonturilor de distrugeri și incendii în siturile din faza târzie a culturii Sântana de Mureș-Černjachov*, Sesiunea națională de comunicări științifice MILENII TEZAUORIZATE. CREAȚIE ȘI SPIRITUALITATE, Muzeul Județean Buzău, 9-11 mai 2024.

3. **Alexandru Popa**, *Castrul roman de la Drajna de Sus. O trecere în revistă a datelor cunoscute și o actualizare recentă și Prospekțiuni geofizice în castrul roman de la Drajna de Sus*, Sesiunea Internațională de comunicări științifice *Arheologia mileniului I. p. Chr.*, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, 4-6 septembrie 2024.

4. **Alexandru Popa**, *Quo vadis Valul de pământ „Troian” de la Albota? Câteva considerații cu privire problema siturilor arheologice din zonele cu urbanizare accelerată*, Sesiunea de comunicări științifice a Muzeului Județean Argeș, Pitești, 23-24 octombrie 2024.

5. **Alexandru Popa**, *Andrea Popa, Stadiul actual al cercetărilor în castrele romane de pe Frontiera de Est a Daciei romane în contextul Programului Național Limes*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

6. **Alexandru Popa**, *Cercetări arheometrice din zona castrului roman de la Olteni și validarea rezultatelor lor prin diagnostic invaziv și săpături preventive*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

7. **Florin Herțeg**, *Instrucțiune pentru Directorii școlilor populari, și pentru Directorii și Inspectorii școlilor capitali, precum și pentru Inspectorii districtuali de școală din Archidieceasa greco-răsăriteană în Ardealu, Zilele Andrei Șaguna* ediția a XXXII-a, Liga Cultural-Creștină Andrei Șaguna, Sfântu Gheorghe, 24 iunie 2024.

8. **Florin Herțeg**, *Importanța și contribuția învățământului confesional românesc din Trei Scaune la Marea Unire*, Sesiunea Națională de Comunicări Științifice *Românii din sud-estul Transilvaniei. Istorie. Cultură. Civilizație*. Ediția a XXX – a, Liga Cultural-Creștină Andrei Șaguna Sfântu Gheorghe, 27-28 septembrie 2024.

9. **Florin Herțeg**, *Învățământul românesc din Depresiunea Întorsura Buzăului (1948-1970) în imagini și în memoria generației din acea perioadă*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

10. **Cristina-Ioana Felea-Baubec**, *Activitățile și publicul Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni în anul 2024*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

11. **Ligia Fulga, Florina Bănică**, *Cercetarea culturii tradiționale în comunitățile românești din sud-estul Transilvaniei*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

12. **Dan Ștefan**, *Arheologia perioadei dacice din sud-estul Transilvaniei: stadiul cercetărilor, provocări și perspective*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

13. **Valerii Kavruk**, *Marian Cosac, Peisaje cultural-naturale hibride: statut, cercetare și management*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

14. **Valerii Kavruk, Dan Buzea, József Puskás, Dan Ștefan**, *Stadiul cercetărilor în situl Păuleni Ciuc-Dâmbul Cetății*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

15. **Valerii Kavruk, Dan Buzea, József Puskás, Iuliana Bartók, Dan Ștefan**, *Noi cercetări la Băile Figa*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

16. **Dan Buzea, Valeriu Sirbu**, *Un sit montan fortificat descoperit la Covasna – Dealul Sărat, jud. Covasna. Rezultate și perspective*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

17. **József Puskás, Dan Buzea, Dan Ștefan**, Florentina Mărcuți, Paula-Nicoleta Mazăre, Marius – Mihai Ciută, *Rezultatele cercetărilor arheologice în situl arheologic Sfântu Gheorghe-Arcuș – Hosszú, jud. Covasna (2023-2024)*. Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

18. **Lucian David, Florina Bănică**, *Stâna Borta din Munții Vrancei*. Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

19. **Cosmina-Marcela Oltean**, *Expoziții și activități cultural-educative la Muzeul Oltului și Mureșului Superior în 2024*. Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

20. **Iuliana Bartók, Laura Dănilă, Mi-rela Mureșan**, *Patrimoniul cultural MNCR – evoluție, strategii, inovație*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

21. **Dan Buzea, Florin Herțeg**, Alexandra Cîrlănescu, Mihaela Popica, Bogdan

Stroie, *Joc și sport la muzeu – de la tradiții la competiții*, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

22. **Iuliana Bartók**, *Experiența islandeză – exemple de bune practici în muzee*. Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni ediția a XXI-a, Sfântu Gheorghe, 4-5 decembrie 2024.

Manifestări științifice internaționale

1. **Kavruk Valerii**, *Prehistoric large-scale salt production, trade, power and wealth in south-eastern Europe*. Meeting of European Association of Archaeology, Roma 30 august 2024.

2. **Puskás József**, Sztáncsuj Sándor-József, *Vulkán alatt – Ember és táj kapcsolata a Csomád-régióban az évezredek alatt*. Conferința internațională *Peisaje istorice – Arheologia peisajului*. Ungaria, Budapesta, 22-24 aprilie 2024.

3. **David Lucian**, *Transhumanța mocalnicilor în Bărăgan și în Dobrogea*, *Simpozionul internațional Cucuteni – 5000 Redivivus. Științe exacte și mai puțin exacte*, în perioada 17-20.10.2024. Proiect cultural AFCN P0514/ 2024 (MNCR este partener).

Studii, rapoarte și articole publicate

În anul 2024, angajații cu atribuții de specialitate ai Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni au elaborat 26 articole științifice, respectiv pentru publicul larg, în presă:

1. **I. Ursu, I. Tentiuc, S. Musteață, D. Ștefan** 2024, *În căutarea urmelor seliștii Tătăraști din Valea Bâcului*, în *Cercetări arheologice în Republica Moldova*, 84-86;

2. **D. Ștefan, S. Musteață, I. Tentiuc** 2024, *Prospecțiuni non-invasive în zonele cu potențial arheologic din municipiul Chișinău*, în *Cercetări arheologice în Republica Moldova*, 100-103;

3. **Alexandru Popa, Silviu Gridan**, *Castrolul roman de la Ungra*, *Cercetări Arheologice*, 2024.

4. **Puskás József**, *New data on the absolute chronology of the Sântana de Mureș-Černjachov Culture in southeastern Transylvania (Covasna County, Romania)*. În: Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare, 6, Chișinău, 2024, 245-251.

5. **Puskás József, Dan-Lucian Buzea, Florentina Mărcuți, Marius-Mihai Ciută, Iuliana-Elisabeta Bartók**, *Cercetările arheologice efectuate în anul 2024 în situl de la Sfântu Gheorghe-Hosszú, județul Covasna*, În: ANGVSTIA 28, 2024, Sfântu Gheorghe.

6. **Valerii Kavruk, Dan-Lucian Buzea, Puskás József, Dan Ștefan, Maria-Magdalena Ștefan, Radu Zăgreanu**, *Raport de cercetare arheologică preventivă în situl arheologic Băile Figa, Oraș Beclean, Jud. Bistrița-Năsăud*, În: ANGVSTIA 28, 2024, Sfântu Gheorghe.

7. **Lucian David**, *Aspecte privind alimentația ciobanilor lovișteni*. În: ANGVSTIA 28, 2024, Sfântu Gheorghe.

8. **Corneliu Beldiman, Puskás József, Dan Lucian Buzea**, *Bow and arrow use in the Bronze Age of the Eastern Transylvania, Romania. A recent discovery from Sântimbru, Harghita County*. În: ANGVSTIA 28, 2024, Sfântu Gheorghe.

9. **Corneliu Beldiman**, *Cuiburi preistorice de viespi descoperite în situl arheologic de la Zoltan, jud. Covasna*, Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț, 39, 2024, pp. 225-270.

10. **Corneliu Beldiman**, *Veturia Ghibu (1889-1959), personalitate a vieții culturale românești. La o triplă omagiere în 2024, Țara Bârsei*. Revistă de cultură, Muzeul Casa Mureșenilor, Brașov, XXII, 22, 2024, pp. 373-388.

11. **Florin Herțeg**, *Portret de dascăl din a doua jumătate a secolul al XIX-lea, Ioan Bozocanu (1846-1897)*. În: ANGVSTIA 28, 2024, Sfântu Gheorghe.

12. **Florina Bănică**, *Țesăturile de interior în colecția Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni*. În: Angvstia 28, 2024, Sfântu Gheorghe.

13. **Cosmina-Marcela Oltean**, *De la cuvânt la reprezentare grafică: Ilustratorii lui Eminescu*. În: TIMPUL, Iași, 15 ian. 2024 (<https://portal.revistatimpul.ro/de-la-cuvant-la-reprezentare-grafica-ilustratorii-lui-eminescu>).

14. **Cosmina-Marcela Oltean, Cristina Felea-Baubec**, *Ziua Culturii Naționale la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni*. În: revista Luceafărul, Botoșani, 16 ian. 2024 (<https://luceafarul.net/ziua-culturii-nationale-la-muzeul-national-al-carpaților-rasariteni>).

15. **Cosmina-Marcela Oltean, Cristina Felea-Baubec**, *Lansarea unui nou produs digital la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni: Turul virtual al expoziției Așezarea preistorică Păuleni-Ciuc, Dâmbul Cetății*. În: TIMPUL, 3 feb. 2024.

16. **Cosmina-Marcela Oltean**, *Eșantioane mineralogice inedite etalate în cadrul expoziției Zestrea minerală a României*. În: TIMPUL, 16 feb. 2024 (<https://portal.revistatimpul.ro/esantioane-mineralogice-inedite-etulate-in-cadrul-expozitiei-zestrea-minerala-a-romaniei>).

17. **Cosmina-Marcela Oltean**, *Reprezentări timpurii ale Bunei Vestiri*. În: TIMPUL, 25 mar. 2024 (<https://portal.revistatimpul.ro/reprezentari-timpurii-ale-bunei-vestiri/>).

18. **Cosmina-Marcela Oltean, Cristina Felea-Baubec**, *Noaptea Muzeelor 2024 la sediul central al Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni și la Muzeul Oltului și Mureșului Superior*. În: TIMPUL, 13 mai 2024 (<https://portal.revistatimpul.ro/noaptea-muzeelor-2024-la-sediul-central-al-muzeului-national-al-carpaților-rasariteni-si-la-muzeul-oltului-si-muresului-superior/>).

19. **Cosmina-Marcela Oltean**, *8 Martie – 8 Portrete. Doamne din Harghita și Covasna care inspiră și sunt un exemplu în domeniul lor de activitate*. În: revista Luceafărul, Botoșani, 8 mar. 2024 (<https://luceafarul.net/8-martie-8-portrete-doamne-din-harghita-si-covasna-care>

inspira-si-sunt-un-exemplu-in-domeniul-de-activitate).

20. **Cosmina-Marcela Oltean**, *Zilele Porților Deschise la Situl arheologic Beclean – Băile Figa, jud. Bistrița-Năsăud* (18-21 iulie 2024). În: TIMPUL, 25 iulie 2024 (<https://portal.revistatimpul.ro/zilele-portilor-deschise-la-situl-arheologic-beclean-baile-figa-jud-bistrita-nasaud-18-21-iulie-2024/>).

21. **Cosmina-Marcela Oltean, Cristina Felea-Baubec**, *Turta dulce – un simbol al sărbătorilor de iarnă, cu o istorie îndelungată*. În: TIMPUL, 24 dec. 2024 (<https://portal.revistatimpul.ro/turta-dulce-un-simbol-al-sarbatorilor-de-iarna-cu-o-istorie-indelungata/>).

22. **Cosmina-Marcela Oltean**, *Jocul Ursului, între ajunul Crăciunului și ajunul Anului Nou*. În: revista Luceafărul, Botoșani, 28 dec. 2024 (<https://luceafarul.net/jocul-ursului-intre-ajunul-craciunului-si-ajunul-anului-nou/>).

23. **Cosmina-Marcela Oltean, Cristina Felea-Baubec**, *Cronica activității MNCR pe anul 2023*. În: Angvstia nr. 27, Sfântu Gheorghe 2024 (<https://angvstia.mncr.ro/wp-content/uploads/2024/12/2024-febr-ANGVSTIA-27-final-Art-12.pdf>).

24. **Cosmina-Marcela Oltean**, *Cronica activității MNCR*. În: Angvstia nr. 28, Sfântu Gheorghe 2024.

25. **Cosmina-Marcela Oltean**, *Patrimoniu imobil periclitat. Case tradiționale din nordul județului Harghita*. În: Angvstia nr. 28, Sfântu Gheorghe, 2024.

26. **Christoph Schmidt, Daniel Vereș, George Murătoreanu, Marian Cosac, Loredana Niță, Ștefan Vasile, Gabriel Sebastian Șerbănescu, Iuliana-Elisabeta Bartók**, *Evidence for the oldest Middle Paleolithic cave occupation in the Romanian Carpathians*. În: Journal of Quaternary Science (2024) 1-14.

Volume publicate de către personalul de specialitate din cadrul muzeului

1. **Lucian DAVID** (coordonator), Ionuț SEMUC, Ioana FRUNTELATĂ, Emil ȚÎRCOMNICU, Carmen ȘERBAN, Anca VRĂJITORIU, Ionuț SĂVULESCU, Iulian VLAD, Claudiu ROȘIU, Măriuca ROȘIANU: *Transhumanța mocanilor în Bărăgan și în Dobrogea*, Editura Monitorul Oficial R.A., București, 2024, ISBN 978-606-035-178-8. Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni este partener alături de Institutul de Etnografie și Folclor Constantin Brăiloiu, Asociația Culturală Moștenitorii, Asociația Agricolă Țara Loviștei și A.J.C.O.C. Păstoru Miorița, Constanța, proiect cultural *Transhumanța mocanilor în Bărăgan și în Dobrogea*, Administrația Fondului Cultural Român 2023, în sesiunea I / 2024.

Expoziții

Itinerarea expoziției *Jandarmeria Română 1850-2020*

Muzeul Național de Istorie a României împreună cu Complexul Național Muzeal ASTRA, Inspectoratul General al Jandarmeriei Române, Asociația RoMilitaria, Inspectoratul Județean de Jandarmi Harghita și MNCR, au itinerat expoziția „*Jandarmeria Română 1850-2020*” la Muzeul Oltului și Mureșului Superior, Miercurea Ciuc, în perioada noiembrie 2023 – ianuarie 2024.

Itinerarea expoziției *Zestrea minerală a României*

Muzeul de Mineralogie Victor Gorduza din Baia Mare, în parteneriat cu MNCR, în calitate de gazdă, a itinerat expoziția „*Zestrea minerală a României*” la Muzeul Oltului și Mureșului Superior, Miercurea Ciuc.

Itinerarea expoziției foto-documentare *Transhumanța mocanilor în Bărăgan și Dobrogea* a avut loc în Poiana Zânelor din Voinești-Covasna, cu ocazia evenimentului Sântilia – Nedeia Mocănească, în iulie 2024.

Itinerarea expoziției *Apele minerale din estul Transilvaniei (Exploatarea apei minerale și industria balneară în secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea în zona Harghita – Covasna)*

Expoziția foto-documentară, alcătuită din planșe cu reconstituiri de documente și imagini din perioada 1773-1948, referitoare la folosirea apelor minerale în spațiul geografic abordat, a fost itinerată la Covasna, la sediul Asociației Cultural Creștine *Justinian Teculescu*.

Îmbunătățirea spațiilor de depozitare

Amenajarea adăpostului pentru depozitarea Stânei Borta de la Covasna

În perioada noiembrie-decembrie 2024 au avut loc și activități precum construirea unui adăpost din lemn pentru păstrarea stânei tradiționale de la Borta. Amenajarea s-a realizat pe terenul MNCR de la Covasna, în Poiana Nedeii, această stână urmând să facă parte din viitorul Muzeu în aer liber de la Covasna.

Concluzii

Strategia de promovare a muzeului s-a bazat în mod prioritar pe dezvoltarea mai multor produse virtuale, adresate unor categorii diferite de beneficiari, dar totodată am rămas conectați la categoriile fidele activităților muzeului prin organizarea activităților de pedagogie muzeală la sediile MNCR, dar și în unități de învățământ. (Fig. 23 – 24)

Un rol important pentru îmbunătățirea imaginii muzeului l-au jucat activitățile cu public în locații semnificative din punct de vedere cultural și identitar: biserici, cămine culturale, locuri de serbări tradiționale (Valea Zânelor de la Voinești-Covasna), situri arheologice precum cele de Păuleni-Ciuc, Băile Figa, Cetatea Zânelor.

Activitatea instituției în 2024 relevă implementarea unei serii de proiecte multianuale, dar și a unor proiecte noi, toate având ca scop îmbogățirea patrimoniului, dar și educarea publicului prin metode nonformale, valorificarea și popularizarea cercetărilor și a noilor descoperiri prin crearea de produse muzeale adresate diferitelor categorii de public.

Fig. 1. Conservarea preventivă – lemn etnografic
Fig. 1. Preventive conservation – ethnographic wood

Fig. 2. Ghidaj la situl din Băile Figa
Fig. 2. Guided tour at the site of Băile Figa

Fig. 3. Povestea sitului de la Băile Figa
Fig. 3. The story of the site at Băile Figa

Fig. 4. Cetatea Zânelor. Vizită la sit.
Fig. 4. The Fairy Fortress. Visit to the site.

Fig. 5. Cercetarea vestigiilor arheologice
Fig. 5. Research of archaeological remains

Fig. 6. Cercetarea vestigiilor arheologice
Fig. 6. Research of archaeological remains

Fig. 7. Prezentarea sitului de la Băile Figa

Fig. 7. Presentation of the site at Băile Figa

Fig. 8. Expoziție de fotografie cu tema păstoritului

Fig. 8. Photography exhibition with the theme of shepherding

Fig. 9. Despre vestigii arheologice
Fig. 9. About archaeological remains

Fig. 10. Activități la Araci
Fig. 10. Activities at Araci

Fig. 11. Vizite la sediul central
Fig. 11. Visits to headquarters

Fig. 12. Vizite la sediul central
Fig. 12. Visits to headquarters

Fig. 13. Vizite de Noaptea Muzeelor la MOMS
Fig. 13. Museums Night Visits at MOMS

Fig. 14. Expoziția „Zestrea Minerală a României”
Fig. 14. The Exhibition “Mineral Dowry of Romania”

Fig. 15. Vizite în expoziția „Zestrea Minerală a României”
Fig. 15. Visits to the Exhibition “Mineral Dowry of Romania”

Fig. 16. Joc și sport
Fig. 16. Game and sport

Fig. 17. Joc și sport
Fig. 17. Game and sport

Fig. 18. Colocviul științific Priorități de cercetare în estul Transilvaniei
Fig. 18. Scientific colloquium Research priorities in eastern Transylvania

Fig. 19. Sesiunea Științifică anuală a MNCR
Fig. 19. MNCR Annual Scientific Session

Fig. 20. Ateliere la Nedeia Mocănească
Fig. 20. Workshops at Nedeia Mocănească

Fig. 21. Expoziție foto la Nedeia Mocănească
Fig. 21. Photo exhibition at Nedeia Mocănească

Fig. 22. În drum spre Cetatea Zănelor
Fig. 22. On the way to the Fairy Fortress

Fig. 23. Activități la Cheile Vârghișului
Fig. 23. Activities at Cheile Vârghișului

Fig. 24. Vizită la Prima Școală Românească din Sfântu Gheorghe
Fig. 24. Visit to the First Romanian School in Sfântu Gheorghe